

ในขณะที่ อิทธิพลของระบอบฟอซุนอุปถัมภ์ทำให้สถาบันกษัตริย์กลายเป็นส่วนสำคัญที่ก่อรูปความเป็นรัฐไทยสมัยใหม่ (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2548) ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ข้อค้นพบโดยมีมติความสนใจในความเป็นชุมชนจินตกรรมที่ต่างกันของทักษ์ ธงชัย และภิญญาพันธุ์แล้ว ผู้เขียนพบว่า ความหมายเกี่ยวกับหมู่บ้านของไทยโดยฟิลลิป เฮอร์ช (ใน อนุญญา ภูซงคกุล บก., 2533: 112-145) สามารถเติมเต็มความหมายของชุมชนจินตกรรมข้างต้นให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเฮอร์ชใช้หมู่บ้านเป็นหน่วยในการศึกษาโดยพบว่า รัฐไทยประสบความสำเร็จในการผนวกรวมและสร้างความหมายของหมู่บ้านสมัยใหม่ขึ้นมาจากพลังของการปกครองและอำนาจรัฐราชการ เช่น กระทรวงมหาดไทย ความหมายของหมู่บ้านในไทยจึงไม่ใช่ความหมายของชุมชนตามธรรมชาติอีกต่อไป แต่เป็นความหมายของหมู่บ้านตามเขตการปกครอง ได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยทั้งหมดด้วยนั่นเอง

จากข้อเสนอลหลาย ๆ ฝ่าย ทำให้สรุปและอภิปรายให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มแนวคิดทั้งสามได้ว่า นอกจากรัฐนาฏกรรมและประเพณีประเพณีรัฐมีความสัมพันธ์กับความเป็นชุมชนจินตกรรมแล้ว ชุมชนจินตกรรมของรัฐไทยก็ถูกสร้างขึ้นมาจากแผนที่ แผนการพัฒนา ระบอบฟอซุนอุปถัมภ์และจากการสร้างความหมายใหม่ของหมู่บ้านให้ผูกโยงเข้ากับรัฐไทยนั้น จะเห็นว่า งานวิชาการต่าง ๆ ข้างต้น ให้ความสำคัญกับการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยภายนอกโครงสร้างส่วนบนและชนชั้นนำที่เป็นผู้ใช้ประเพณีประเพณีรัฐและรัฐนาฏกรรมเพื่อสร้างความเป็นชุมชนจินตกรรมในสังคมไทยในรูปแบบต่าง ๆ ที่นักวิชาการให้ความสนใจศึกษา แต่ก็ยังไม่มีการสร้างคำอธิบายถึงความแตกต่างหลากหลายของการใช้หรือสร้างสรรคประเพณีประเพณีรัฐในฐานะเป็นรัฐนาฏกรรมที่ปฏิบัติการโดยประชาชนหรือผู้คนในระดับท้องถิ่นที่อยู่ในบริบทของรัฐนั้นว่ามี

การสร้างชุมชนจินตกรรมขึ้นในลักษณะที่ซ้อนทับกับชุมชนจินตกรรมของรัฐในรูปแบบเช่นไร่บ้าง

สรุป

จากที่ผู้เขียนได้เสนอข้อถกเถียงอภิปรายถึงแนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีประดิษฐ์ในสังคมไทยมีอยู่เป็นจำนวนมาก ในขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับรัฐนาฏกรรมและชุมชนจินตกรรมที่อธิบายสังคมไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด และมักจะเป็นการอธิบายความเป็นรัฐนาฏกรรมและชุมชนจินตกรรมที่อยู่ในระดับรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเป็นรัฐนาฏกรรมมักจะถูกอธิบายด้วยชุดความรู้เกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ สถาบันทหาร สถาบันตุลาการ ในขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีประดิษฐ์มักจะถูกอธิบายรูปให้เข้าใจได้ว่า เป็นผลมาจากการขยายตัวของสังคมสมัยใหม่เหมือนทราบดีอยู่แล้ว จนความทันสมัยหรืออิทธิพลภายนอกสังคมไทยได้ส่งผลให้เกิดการปรับตัว ฟันฟู ผลิตและสร้างประเพณีใหม่ขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อความเป็นชุมชน วัฒนธรรม ต่อเศรษฐกิจ ตอบสนองต่อชนชั้นและผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น

การอธิบายเช่นนี้ ถึงแม้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีประดิษฐ์บางส่วนจะให้พื้นที่ต่อชุมชนผู้คนที่สะท้อนการใช้ประเพณีเป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายและช่วงชิงคำนิยามเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของตน ซึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับรัฐนาฏกรรมและชุมชนจินตกรรมไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้ แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาประเพณีประดิษฐ์ที่ผ่านมาก็ยังไม่มีคำอธิบายเกี่ยวกับประเพณีประดิษฐ์ที่อยู่ในฐานะเป็นเครื่องมือของการสร้างรัฐนาฏกรรมที่ชุมชนหรือผู้คนที่

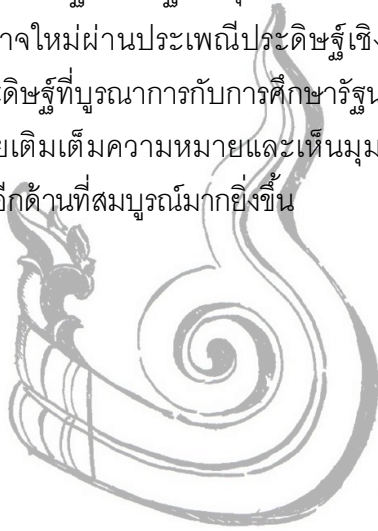
ไม่ใช่รัฐได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการแสดงในพิธีเพื่อสะท้อนความยิ่งใหญ่ของรัฐหรือมีอำนาจที่ทับซ้อนรัฐเช่นกัน ตลอดจนยังไม่มีคำอธิบายให้เห็นถึงความแตกต่างหรือคล้ายคลึงในการแสดงรัฐนาฏกรรมของชุมชนหรือผู้คนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การทำทำความเข้าใจความแตกต่างหลากหลายของประเพณีประติษฐ์ในฐานะรัฐนาฏกรรมที่มีการซ้อนทับกันของอำนาจรัฐและท้องถิ่นของประชาชนว่าช่วยสร้างความเป็นชุมชนจินตกรรมร่วมในอาณาบริเวณทางสังคมเดียวกันได้หรือไม่อย่างไรนั้น น่าจะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยเติมเต็มและขยายมุมมองการศึกษาทางด้านนี้มากขึ้น

ดังนั้น การอธิบายให้เห็นถึงการซ้อนทับกันของอุดมการณ์และอำนาจของรัฐกับท้องถิ่นที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน พร้อม ๆ กับการแสดงประเพณีประติษฐ์ในฐานะรัฐนาฏกรรมของชุมชนหรือผู้คนในบริเวณดังกล่าวที่มีลักษณะแตกต่างและหลากหลาย จึงสมควรได้รับการพิจารณาให้ความสำคัญเพื่อถอดรหัสว่า ปรัชญาการณดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการยอมรับความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมในรูปของประเพณีประติษฐ์ที่แตกต่างหลากหลายนั้น ๆ ได้หรือไม่อย่างไร และทำให้ผู้คนมีการจัดความสัมพันธ์และสร้างระบอบอารมณณ์ความรู้สึกร่วมต่อความเป็นชุมชนจินตกรรมในลักษณะอย่างไร

จากพรมแดนความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อถกเถียงเชิงแนวคิดและทฤษฎี ผู้เขียนต้องการเสนอว่า เราสามารถที่จะศึกษาประเพณีประติษฐ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐนาฏกรรมที่เกิดขึ้นในรัฐชาติสมัยใหม่ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชนจินตกรรมต่อประชาชนของชาติ โดยผูกโยงเข้ากับระบบเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางอุดมการณ์กับชุมชนและผู้คนต่าง ๆ เข้าไปด้วยกัน รัฐนาฏกรรมจึงมิได้สะท้อนการแสดงพิธีที่ยิ่งใหญ่ของรัฐเพียงอย่างเดียว

เท่านั้น ทว่าการศึกษาก็เกี่ยวกับประเพณีประเพณีประเพณีซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการเข้าร่วมสร้าง ความหมายของรัฐธรรมนูญจะชี้ให้เห็นความเป็นชุมชนจิตกรรมที่มีทั้งอำนาจรัฐและอำนาจท้องถิ่นที่ซ้อนทับร่วมกันภายใต้บริบทรัฐชาติสมัยใหม่ได้ เช่นเดียวกัน กล่าวคือ การดำรงอยู่ร่วมกันของอำนาจรัฐและอำนาจท้องถิ่นเป็นการพยายามสร้างนิยามของรัฐชาติในฐานะชุมชนจิตกรรมที่วางอยู่บนการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจใหม่ผ่านประเพณีประเพณีประเพณีเชิงรัฐนาฏกรรม ดังนั้น การศึกษาประเพณีประเพณีประเพณีที่บูรณาการกับการศึกษารัฐธรรมนูญจึงน่าจะเป็นแนวคิดใหม่ที่จะช่วยเติมเต็มความหมายและเห็นมุมมองการสร้างชุมชนจิตกรรมในสังคมไทยอีกด้านที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ศูนย์การเรือนรัฐ พุทธศิลป์ถิ่นอีสาน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ หลานฉิม. (2559). การเมืองเชิงวัฒนธรรมของสังคมชาวในคริสต์ศตวรรษที่ 19: ภาพสะท้อนจากแนวคิดเรื่องรัฐนาฏกรรม. **“วิถีอุษาคเนย์” โครงการวารสารมองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ฉบับที่ 5, 1-36.**
- ณรงค์ฤทธิ สุมาลี. (2557). เจ้าแม่สองนาง : การสร้างความหมายของความเชื่อและบทบาทการเสริมพลังท้องถิ่น. **วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 1(2), 32-63.**
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2548). **การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนวรรณ นิธิพานันท์. (2558). ประเพณีประดิษฐ์ กับการเปลี่ยนแปลงที่หัวหิน. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 32(3), 142-158.**
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2551). ภูมิภาคยาและประวัติศาสตร์. **ฟ้าเดียวกัน, 6(3), 84-118.**
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2556). **กำเนิดสยามจากแผนที่: ประวัติศาสตร์ภูมิภาคของชาติ.** พวงทอง ภวัครพันธุ์และคณะ (แปล). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟร่วมกับสำนักพิมพ์อาน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2560). ประชาชนในรัฐนาฏกรรม (1). **มติชนสุดสัปดาห์.** ฉบับวันที่ 31 มีนาคม - 6 เมษายน 2560. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2561. จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_30805.

- เบเนดิกส์ แอนเดอสัน. (2552). **ชุมชนจินตกรรม: บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม**. ชาลวูวิทซ์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการแปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ปรีดี หงษ์สตัน. (2557). เชื้อดึกดำบรรพ์: รัฐไทยกับการทำลายศัตรูด้วยนาฏกรรม. **วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 1(2), 53-99.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2556ก). การช่วงชิงความหมายเนื่องด้วยประเพณีบุญบั้งไฟในกลุ่มชาติพันธุ์อีสาน. **วารสารวิถีสังคมมนุษย์**, 1(พิเศษ), 32-58.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2556ข). แม่น้ำโขงกับการเป็นเวทีของประเพณีประเพณีรัฐในอีสาน. **วารสารอักษรศาสตร์**, 42(2), 169-271.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2558). วิถีคิดท้องถิ่นกับการสร้างความเป็นพระโพธิสัตว์ชาวบ้านในประเพณีบุญหลวง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 6(1), 1-32.
- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ, เขียวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และกนกวรรณ มะโนรัมย์. (2011). รื้อสร้างประเพณี: การเปลี่ยนแปลงของบุญบั้งไฟในยุคโลกาภิวัตน์. **Journal of Maekhong Societies**, 7(2), 27-48.
- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2559). กระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผีอีสาน. **กระแสดนตรีธรรม**, 17(32), 100-110.
- พนธกร วรภมร. (2559). **รูปที่มีทุกบ้าน: ชีวิตทางสังคมของพระบรมฉายาลักษณ์รัชกาลที่ 9**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (สาขาวิชามานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พนธกร วรภมร. (2560). “รูปที่มีทุกบ้าน”: สถาบันกษัตริย์กับวัฒนธรรมสายตาในประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ (Proceedings) การสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 16 ประจำปีการศึกษา 2559. ระหว่างวันที่ 29-30 มิถุนายน พ.ศ.2560, หน้า 403-422.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2558). กำเนิดประเทศไทยภายใต้เผด็จการ. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2550). นาฏรัฐประหาร: การพิจารณากรณี “ยุบพรรค” จากกรอบวิชาการอย่างยั่งยืน. **ประชาไท**. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2561. จาก <https://prachatai.com/journal/2007/06/13001>.
- วิศรา อนันตโท. (2559). **จามเทวีบุชา: การผลิตซ้ำตำนานและการสร้างพิธีบวงสรวงในสังคมไทยร่วมสมัย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2556). “คติชนสร้างสรรค์”: บทปริทัศน์บริบททางสังคมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง. **วารสารอักษรศาสตร์**, 42(2), 1-74.
- ศิริพร ณ ถลาง, (บก.). (2558). **ประเพณีสร้างสรรค์** ในสังคมไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศิริพร ณ ถลาง. (2559). “คติชนสร้างสรรค์”: บทสังเคราะห์และทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สารภี ขาวดี. (2559). **ประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์: การประกอบสร้างและบทบาทของประเพณีประดิษฐ์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2561). **รัฐนาฏกรรมสมัยใหม่**. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2561. จาก <https://thestandard.co/new-theatrical-state/>.

สมศักดิ์ เจียมธีระสกุล. (2560). **เฟสบุ๊กสาธารณะ Somsak Jeamteerasakul**. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2561. จาก <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1388523394534269&set=a.137616112958343.44289.100001298657012&type=1&theater>.

อดิน รพีพัฒน์. (2551). **วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ**. เอกสารวิชาการลำดับที่ 70. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

อัญญา ภูซงคกุล (บก.). (2533). **รัฐกับหมู่บ้านในไทยศึกษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาสา คำภา. (2555). ปู่เสะย่าและกับประเพณีเลี้ยงผีเมืองเชียงใหม่. **วารสารสุนารี ฉบับสังคมศาสตร์**, 6(2), 99-122.

อรวรรณ วิไชย. (2557). ตำนาน ความเชื่อและพิธีกรรมในสมเด็จพระนเรศวรมหาราชของไต: กรณีศึกษาชุมชนไตอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารวิจัยศิลป์**, 5(2), 185-223.

Anderson, Benedict. (2006). "The origins of national consciousness." **Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism**. London: Verso, p.37-46.

Burke, Peter. (1986). Reviewed Work: *The Invention of Tradition* by Eric Hobsbawm, Terence Ranger. **The English Historical Review**, 101(398), 316-317.

- Geertz, Clifford. (1980). **Negara: The Theater State in Nineteenth-Century Bali**. Princeton: Princeton University Press.
- Heder, S. (2007). "Political Theatre in the 2003 Cambodian Elections" in Strauss, J. C. & O'Brien, D. C.(eds.). **Staging Politics: Power and Performance in Asia and Africa**. London: I. B. Tauris, p. 151.
- Hobsbawm, Eric and Ranger, Terence (eds.). (2000). **The Invention of Tradition**. Reprinted. Cambridge: United Kingdom at the University Press.
- Johnson, Andrew Alan. (2014). **Ghosts of the New City: Spirits, Urbanity and the Ruins of Progress in Chiang Mai**. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Johnson, Andrew Alan. (2017). **เจ้ากับความเป็นเจ้า: ความจงรักภักดี การนับถือผีวิญญาณและภูมิกายา**. Kyoto Review of Southeast Asia. Issue 22, September 2017. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561. จาก <https://kyotoreview.org/thai/royal-devotion-spirit-cults-and-geo-body/>.
- Kwon, H. & Chung, B-H. (2012). **North Korea: Beyond Charismatic Politics**. Maryland: Rowman & Littlefield.
- MacRae, Graeme (2005). Negara Ubud: The Theatre-state in Twenty-first-century Bali. **History and Anthropology**, 16(4), 395.
- Vail, Peter. (2014). Muay Thai: Inventing Tradition for a National Symbol. **Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia**, 29(3), 509-553.

Winichakul, Thongchai. (1994). *Siam Mapped: A History of the Geo-Body of a Nation*. Honolulu: University of Hawaii Press.

ຄູນຍ໌ກາຣເຣຢນຣູ້
ພຸທຣຕິລປ໌ຕິນອີສານ